

თინათინ ქაპუშაძე

„გაგობრებს ყველაფერი, დანარჩენს — კანონი“

ეს ფრთიანი გამონათქვამი იყო დაუწერელი სლოგანი ბენიტო მუსოლინის ტოტალიტარული და მაქსიმალურად კორუმპირებული მთავრობისა. ანალოგიური დამოკიდებულება დაამკვიდრა თავის მმართველობაში ვარდების რევოლუციით მოსულმა საქართველოს ახალგაზრდულმა ხელისუფლებამ. მაგრამ ვინ იყო ამ ხელისუფლებისათვის მეგობარი და ვინ დანარჩენი?

2003 წლის ნოემბრის რევოლუციურ ბატალიებში მონაწილეობდა, გაუზვიადებლად შეიძლება ითქვას, სრულიად საქართველო. დღისით თუ ღამით, წვიმაში თუ ქარში თითქმის მთელი საქართველო იდგა თბილისში მთავრობის სახლის წინ გამართულ საპროტესტო აქციებზე. მასმედიით ზომბირებული ქართული საზოგადოება ნდობას უცხადებდა ახალგაზრდა პოლიტიკოსთა მისწრაფებას, ბოლო მოეღოთ შევარდნაძის უმოქმედო ხელისუფლებისათვის და საქართველო გამოეყვანათ პოლიტიკურ-ეკონომიკური კრიზისიდან. და აი, ეს ახალგაზრდული გუნდი მოვიდა ხელისუფლებაში. ამ დროს მისი „მეგობარი“ იყო თითქმის მთელი საქართველო. მაგრამ გამართლდა ქართული საზოგადოების იმედები?

„ვარდების“ ხელისუფლებამ გადაწყვიტა რომ იგი ერთადერთი და შეუცდომელი ძალა იყო და ამიტომ ისინი, ვინც მისი ქმედებების კრიტიკას გაბედავდა, უნდა დასჯილიყვნენ, თანაც სამაგალითოდ, რათა სხვებს იგივე ვეღარ გაეხედათ. პირველი სლოგანი, რომელიც მთავრობის შიდა პოლიტიკას განსაზღვრავდა იყო „ნულოვანი ტოლერანტობა“. ამას მოჰყვა რეპრესიული მანქანის ამუშავება. სახელმწიფო ტელევიზიებით ყოველდღე ცოცხალ ეთერში ხორციელდებოდა ავტორიტეტის მქონე ქართველების, „ძველი ბიჭების“, რეკუთხორების აყვანის ან ლიკვიდაციის რეპორტაჟები.

საზოგადოება დაიბნა. ის ძალა, რომელიც მისი დიდი მხარდაჭერით მოვიდა ხელისუფლებაში, სრულიად უცხო აღმოჩნდა ქართული ცნობიერებისათვის. ბუნებრივია, დაიწყო გამოსავლის ძიება, რაც ხიფათს

უქმნიდა ვარდისფერ ხელისუფლებას. ამიტომ მან საზოგადოების მაკონსოლიდირებელი ყველა ინსტიტუციის დისკრედიტაცია გადაწყვიტა. ერთ-ერთ ასეთ ძალას წარმოადგენდა თეთრ ტაძრად შერაცხული თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თეთრი ტაძარი რომ დამოუკიდებელი, თავისუფალი აზრის მატარებელი იყო, ეს ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ ძალიან ჩქარა გააცნობიერა ქვეყნის პრეზიდენტმა. უნივერსიტეტის სტუდენტებთან შეხვედრისას მან ჩვეული შემაერთებით გალანძღა „კორუფციაში ჩაფლული“ უნივერსიტეტის პროფესურა. უკადრისმა გამონათქვამებმა მათი მასწავლებლების მიმართ გამოიწვია სტუდენტთა გასაგები აღშფოთება. მათ შეძახილებით შეახსენეს ბატონ პრეზიდენტს, რომ უნივერსიტეტი ავტონომიის უფლებებით სარგებლობდა და არ დაუშვებდნენ მის საქმეებში გარედან უხემ ჩარევებს. მასწავლებლების დასაცავად სტუდენტთა ასეთმა სოლიდარობამ განარისხა პრეზიდენტი, მათ კორუფციის გზით უნივერსიტეტში ჩარიცხულები უწოდა და დაჰპირდა, რომ საჭიროების შემთხვევაში ხვალვე უნივერსიტეტის ბაღში (სადაც ეს შეხვედრა ტარდებოდა) მოიყვანდა ათჯერ და ასჯერ მეტ მისი იდეების გამზიარებულ ახალგაზრდას და, როგორც ჩვევია, სწრაფად განერიდა მისადმი კრიტიკულად განწყობილ საზოგადოებას.

უმაღლესი ხელისუფალი მიხვდა, რომ განზრახული საეჭვო რეფორმების გატარებისას თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი მისი მუდმივი და საზოგადოების მხარდაჭერით აღჭურვილი სერიოზული მოწინააღმდეგე ძალა იქნებოდა. ამიტომ მაშინვე დაიწყო მის წინააღმდეგ „ჯვაროსნული“ ლაშქრობა. ჯერ „კმარას“ ჯარისკაცები შეუსია თეთრ ტაძარს. ყველას ახსოვს ახალგაზრდა კმარელების მიერ ჭავჭავაძის გამზირზე გამართული დემონსტრაციები, რომელთა მოთხოვნა იყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მისაღები და სემესტრული აკადემიური გამოცდების აკრძალვა. კმარელები შედიოდნენ აუდიტორიებში და მოუწოდებდნენ სტუდენტებს ლექციების ბოიკოტირებისაკენ, შეურაცხყოფდნენ ღვაწლმოსილ პედაგოგებს, საჯაროდ თავხედურად ლანძღავდნენ და ამცირებდნენ მათივე სტუდენტთა თვალში და ა.შ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაშინდელ ადმინისტრაციას არ ეყო პოლიტიკური ნება და სიმტკიცე წინ აღდგომოდა ამ უხემ ძალას, რომელიც ხელისუფლების წაქეზებით და ყოველგვარი ხელშეწყობით სარგებლობდა, და გადადგა. ამით მან თავი გადაირჩინა უშუალო ფიზიკური რეპრესიისგან, მაგრამ კარი გაუღო იმ აღვირახსნილობას, რომელიც შემდგომში გამეფდა თეთრ ტაძარში.

ჯერ საჭირო იყო ხელისუფლებისათვის სანდო პროფესურის მიღება-დაწინაურება სხვადასხვა ფაკულტეტზე. ამისათვის მოეწყო გაუგებარი კონკურსების კასკადი უნივერსიტეტის ადმინისტრაციულ და სამეცნიერო-პედაგოგიური თანამდებობების დასაკავებლად. ამ მხრივ უნიკალურ

მაგალითს წარმოადგენს იურიდიული ფაკულტეტი, სადაც შექმნილმა „საკონკურსო კომისიამ“ თერთმეტი სრული პროფესორი თავის რიგებში „მონახა“. ასეთი რამ, ალბათ, მსოფლიოში არსად მომხდარა. ამ კომისიის თავჯდომარე, ვინმე გია ჟორას ძე ხუბუა საქართველოს განათლების მაშინდელმა „ძღვეამოსილმა“ მინისტრმა კახა ლომაიამ უნივერსიტეტის საზოგადოებას წარუდგინა როგორც საქართველოს იურისპრუდენციის ამომავალი ვარსკვლავი. მას თურმე სამი თვის განმავლობაში უძოდვარა გერმანიის ოცზე მეტ უნივერსიტეტში (გაუგებარია, როგორ მოასწრო) და თავისი ცოდნით და ინტელექტუალური შესაძლებლობებით აღუფრთოვანებია იქაური იურისტები. საქართველოს პრეზიდენტმა მალე სწორედ ეს კაცი დანიშნა უნივერსიტეტის რექტორად. როგორც ჩანს, ხუბუა და მისთანები მისი მეგობრები, ან მეგობრის მეგობრები იყვნენ.

მოვლენების ასეთი განვითარებით შემფოთებულმა უნივერსიტეტის დიდმა საბჭომ სასწრაფოდ მოიწვია სხდომა, რექტორად აირჩია პროფესორი ჯემალ მებონია და დაავალა პროფესორთა და მეცნიერთა 20 კაცთან ჯგუფს, მიეტანა ეს გადაწყვეტილება ხუბუამდე და დიდი საბჭოს სახელით მოეთხოვა მისგან გადადგომა. რა თქმა უნდა, ხუბუა არ გადადგა, გაიპარა კაბინეტიდან და იქ დარჩენილ თანამშრომლებს გარედან პოლიცია მიუსია. პროფესორ-მასწავლებელთა ეს ჯგუფი, რომელიც პოლიციის უხეში ძალით იქნა დაშლილი, საქართველოს პრეზიდენტმა შემდგომში „ხული-გან პროფესორებად“ „მონათლა“ და მათი საქმე სასამართლოს გადასცა. როგორც ჩანს, ისინი ახლა უკვე „დანარჩენი“ იყვნენ.

დიდ საბჭოს შემდგომშიც შეეძლო სიძნელეების წარმოქმნა, ამიტომ გადაწყდა მისი დაშლა, ხოლო ახალი საბჭო შეიქმნა ზემოთ მოყვანილი წესით „არჩეული“ პროფესორებისგან, რამაც საბოლოოდ გადაწყვიტა უნივერსიტეტის რეფორმირება-ლიკვიდაციის საკითხი. ხელისუფლების ასეთ დამოკიდებულებას „თეთრი ტაძრის“ მიმართ მოჰყვა უნივერსიტეტის აკადემიურ და სამეცნიერო სფეროს თანამშრომელთა საპროტესტო აქციები. დეაწლმოსილი პროფესორები უნივერსიტეტის ბაღში მისი დამაარსებლების ძეგლებთან ღამეებს ათენებდნენ. ქვეყანამ ვერ გაითავისა ამ აქციების ძირითადი ლოზუნგი „გადაარჩინე უნივერსიტეტი და გადარჩება საქართველო“. ხალხს მაშინ რომ ადეკვატური რეაქცია მოეხდინა შექმნილ კრიზისზე, იქნებ ქვეყნისათვის თავიდან აგვეცილებინა შემდგომში განვითარებული უბედურებები.

თეთრი ტაძრის დასათრგუნად განხორციელებული რეპრესიები შენიღბული იყო რეფორმების აუცილებლობით, რომელიც თურმე უნდა ჩატარებულიყო ჩვენი უნივერსიტეტის დასავლურ სტანდარტებთან დასაახლოებლად. პარალელურად მიმდინარეობდა ფაკულტეტების მოსპობა (მათი გაერთიანების ნიღბით). ასე, მაგალითად, ისეთი ფუნდამენტური

ფაკულტეტები, როგორცაა ფიზიკის, ქიმიის, მათემატიკის, ბიოლოგიის, გეოგრაფიის, გეოლოგიის, გაერთიანდნენ ზუსტსა და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტში. უცნაურია ის, რომ ჯერ კიდევ ძველ ბერძნებს მეცნიერების ყველა დარგი მარტო ფილოსოფიაში ჰქონდათ გაერთიანებული. შემდეგ, როცა ცალკეულმა მეცნიერებებმა იმდენად დიდი განვითარება ჰპოვეს, რომ ფილოსოფია ამდენ ცოდნას ვეღარ დაიტევდა, მოხდა მათი დანაწევრება და დაყოფა ცალკეულ მეცნიერებებად. ჩვენ კი 21-ე საუკუნეში მოვახდინეთ შებრუნებული პროცესი. განა ესაა განათლების დასავლური სტანდარტები?

რეფორმების სახელით მოხდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ნაწილის ლიკვიდაცია. 2006 წ. გ. ხუბუას ერთი ბრძანებით ერთდროულად დათხოვნილ იქნა 1500 მეცნიერ-თანამშრომელი, რომელთა უდიდეს ნაწილს კონკურსის წესით ჰქონდა დაკავებული შესაბამისი თანამდებობა 2004 წლის იანვარში 5 წლის ვადით.

როდესაც კათედრები გააუქმეს და მის ნაცვლად რაღაც მიმართულებების ინსტიტუტი შემოიღეს, სრულიად დაიკარგა ფიზიკის ისეთი დარგები, როგორცაა დედამიწის ფიზიკა, სეისმოლოგია (ასე აქტუალური საქართველოსთვის), მყარი სხეულების, ნახევარგამტარების და დიელექტრიკების ფიზიკა, მიკროელექტრონიკა და ა.შ.

ავიღოთ, მაგ., ნახევარგამტარები და მიკროელექტრონიკა. ფიზიკის ამ დარგებმა, გაუზვიადებლად შეიძლება ითქვას, „ამოქაჩა“ დღეს ისეთი მაღალგანვითარებული ქვეყნების ეკონომიკა, როგორცაა იაპონია და სამხრეთ კორეა. ჩვენ ამ დარგებში გაგვაჩნდა უზარმაზარი ინტელექტუალური შესაძლებლობები — 100-მდე მეცნიერებათა კანდიდატი და დოქტორი. გარდა ამისა, არსებობდა მატერიალურ-ტექნიკური ბაზაც გაერთიანება „მიონის“ სახით, რომელშიც მომსახურე პერსონალი მიკრო და ოპტოელექტრონიკის საუკეთესო სპეციალისტები იყვნენ. ახალ უნივერსიტეტში კი ამ მიმართულებისათვის ადგილი არ მოიძებნა. უფრო მეტიც, როცა ერთ-ერთ კონკურსგაუღილ სრულ პროფესორს ჰკითხეს, რატომ დასამარდა ეს დარგები, მან სრული სერიოზულობით განაცხადა, რომ თუ ფაკულტეტზე გაჩნდება ამ სპეციალობის მოთხოვნილება, ნებისმიერი პროფესორი წაიკითხავს შესაბამის ლექციებს, ჩვენ ხომ ფიზიკოსები ვართო. ღიმილის მომგვრელია ეს სიტყვები და გვაგონებს დუმბაძის მიერ აღწერილ გურიის ერთ-ერთი მივარდნილი სოფლის სკოლას, სადაც პირველიდან მეხუთე კლასამდე ბავშვები ერთ კლასში იხდნენ და ერთი მასწავლებელი უტარებდა მათ გაკვეთილებს ყველა დისციპლინაში. ასე ვუახლოვდებით ჩვენ განათლების დასავლურ სტანდარტებს?!

იმ მოტივით, რომ ფიზიკისა და ქიმიის სპეციალობებზე სტუდენტების ნაკლებობაა, დაიწყეს ამ დარგების გეგმაზომიერი განდევნა უნი-

ვერსიტეტიდან და გამოთავისუფლებულ ფართზე განალაგეს იურიდიული ფაკულტეტის წარმოდგენილად გაზრდილი ინფრასტრუქტურა. ავიღოთ თუნდაც მეორე კორპუსი. აქ განთავსებულ ფიზიკის, ქიმიის, ფილოსოფიის, ფსიქოლოგიის და იურიდიულ ფაკულტეტებს ემსახურებოდა ერთი საპროფესორო. დღეს კი იმავე კორპუსში განლაგებულ მხოლოდ იურიდიულ ფაკულტეტს რამდენიმე საპროფესორო ემსახურება. გაიხსნა უამრავი გაუგებარი სტრუქტურული ერთეული გაბერილი საშტატო განრიგით. უნდა აღინიშნოს, რომ ასეთ განსაკუთრებულ სასათბურო პირობებში მხოლოდ იურიდიული ფაკულტეტი (მეგობრები) აღმოჩნდა, თორემ ყველა სხვა ფაკულტეტი (დანარჩენი), ერთად აღებული, ასეთი სიკეთების შეათედსაც ვერ იღებდა. თანდათან უნივერსიტეტი იურიდიულ კოლეჯს ემსგავსებოდა. აღნიშნული უხერხული სიტუაციიდან გამოსასვლელად უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია ათასგვარ ხერხს მიმართავდა. მაგალითად, ხუბუამ განაცხადა, რომ იურიდიულ ფაკულტეტზე ყველაზე მეტი სტუდენტი სწავლობსო. მართლაც, აბიტურიენტთა უდიდესი ნაწილი ამ ფაკულტეტისკენ მიისწრაფოდა, რასაც თავისი გამართლებაც ჰქონდა. ერთ-ერთი მიზეზთაგანია შემდეგი. „ღია კარის“ დღეებში უნივერსიტეტში მისული აბიტურიენტები დასათვალიერებლად მიჰყავდათ იურიდიული ფაკულტეტის (მეგობრების) ახლად გარემონტებულ სუფთა კაბინეტებსა და ბიბლიოთეკებში, სადაც ყველაფერი ბრწყინავდა და შემდეგ აჩვენებდნენ უნივერსიტეტის „გეტოებს“, ფიზიკისა და ქიმიის (დანარჩენის) გაურემონტებელ ლაბორატორიებსა და კაბინეტებს, რომლებსაც განზრახ დამლაგებლებიც კი არ ჰყავდათ მიჩენილი. აბიტურიენტები, ცხადია, არჩევდნენ ნათელსა და სუფთა გარემოს და ამიტომაც საოცრად შემცირდა ფიზიკისა და ქიმიის მიმართულებებზე სწავლის გაგრძელების მსურველთა რიცხვი.

იურიდიული ფაკულტეტისათვის ასიმეტრიულად დიდი დაფინანსების გამოყოფას ადმინისტრაცია იმითაც ხსნიდა, რომ ამ ფაკულტეტს უნივერსიტეტის ბიუჯეტში ყველაზე მეტი სახსრები შემოაქვს სტუდენტთა მიერ გადახდილი სწავლის საფასურის სახითო. სხვათა შორის, ამ არგუმენტის უსუსურობაზე ჯერ კიდევ 2006 წელს მიუთითეს ფიზიკის ფაკულტეტის უკვე „ჩარეცხილმა“ პროფესორებმა და მეცნიერ-თანამშრომლებმა უბრალო არითმეტიკული გათვლებით. მათ დაანახეს რექტორ ხუბუას, რომ სულ ერთი წლის წინ მართო ფიზიკის ფაკულტეტის მეცნიერ თანამშრომლებს საერთაშორისო გრანტების შესრულების პროცესში უნივერსიტეტის ბიუჯეტში ერთი რიგით მეტი ფულადი სახსრები ჰქონდათ შეტანილი, ვიდრე იურიდიულ ფაკულტეტს.

მაგრამ არა, ფიზიკის ფაკულტეტის განადგურების გეგმა ბოლომდე უნდა მიეყვანათ და ამიტომ მათ ვერაფრით არგუმენტი ვერ შეაჩერებდათ. მეორე კორპუსში იყო განთავსებული ფიზიკის ფაკულტეტის სამეც-

ნიერო ბიბლიოთეკა, სადაც თავმოყრილი იყო მრავალი უნიკალური წიგნი და პერიოდული გამოცემა. იმ მოტივით, რომ უნივერსიტეტში ერთი ცენტრალური ბიბლიოთეკა უნდა ყოფილიყო, უნივერსიტეტის ადმინისტრაციამ გადაწყვიტა ამ სამეცნიერო ბიბლიოთეკის მეორე კორპუსიდან გატანა. სამეცნიერო ბიბლიოთეკის თანამშრომლები ორი კვირის განმავლობაში ამზადებდნენ წიგნებს და ჟურნალებს გადასატანად, კრავდნენ კარტოთეკის მიხედვით, ნომრავდნენ, წლების მიხედვით აჯგუფებდნენ პერიოდულ გამოცემებს და ა.შ. და აი, საოცრება, თავდაპირველად რამდენიმე შეკვრა ამ წიგნებისა და ჟურნალებს მუშებს ხელით ჩამოჰქონდათ და საბარგო მანქანის ძარაზე აწყობდნენ, შემდეგ ჩათვალეს, რომ ასე საქმე ძალიან გაიჭიმებოდა დროში და ამიტომ საბარგო მანქანები ბიბლიოთეკის ფანჯრების ქვეშ დააყენეს და მესამე სართულიდან (დაახლოებით 15-20 მ-ის სიმაღლიდან) დაიწყეს შემდგომი შეკვრების გადმოყრა. ყველა შეკვრა გასკდა, რუდუნებით დაწყობილი წიგნები გაიშალა. და ეს ყველაფერი ხდებოდა დღისით-მზისით, ადმინისტრაციის თვალწინ.

ცხადია, ეს წიგნები არავითარ ცენტრალურ ბიბლიოთეკაში გადასატანად არ იყო განსაზღვრული, თორემ ასე ვანდალურად მათ არ მოეპყრობოდნენ, ისინი, ალბათ, უბრალოდ სადღაც გადაყარეს.

საქართველოს პრეზიდენტმა 2011 წლიდან დაიწყო წუხილი იმაზე, რომ განათლების სისტემის რეფორმებისას ფუნდამენტურ მეცნიერებებს სათანადო ყურადღება ვერ მიაქცევს და ეს იყო დიდი შეცდომა, რომ ფიზიკას, ქიმიას, ბიოლოგიას და ა.შ. უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის განვითარებისათვის. ჩვენც გვეგონა, რომ პრეზიდენტის ეს პათოსი აისახებოდა ადგილობრივი სამეცნიერო გრანტების დაფინანსებისას, მაგრამ მოხდა საპირისპირო რამ: 2012 წელს შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის მიერ მარტო ფიზიკის დარგში წარმოდგენილი 100-ზე მეტი საგრანტო პროექტიდან მხოლოდ სამი დაფინანსდა, ისიც მათი ბიუჯეტების 30%-იანი შეკვეცით. ასე გაიზარდა ქვეყნის შზრუნველობა ფუნდამენტურ მეცნიერებებზე!

„ვარდების“ ხელისუფლება განსაკუთრებით ამაყობს განათლების სისტემაში გატარებული რეფორმებით. სხვათა შორის, მაშინ ხელისუფლებაში და ახლა ოპოზიციაში მყოფი ამ რეფორმების ზოგიერთი ავტორი მიუთითებს, რომ რეფორმებმა ზოგ ნაწილში გაამართლა, ზოგში ვერა. მაგრამ ყველას თავისი წილი პასუხისმგებლობა მიუძღვის შედეგებზე. შედეგი კი ის არის, რომ განათლების სისტემა როგორც სასკოლო, ასევე უმაღლესის დონეზე სრულიად მოშლილია, თანდათანობით კვდება ისეთი უმნიშვნელოვანესი სამეცნიერო მიმართულებები, როგორცაა ფიზიკა, ქიმია, ბიოლოგია და ა.შ. თუ ასე გაგრძელდა, უკვე უახლოვებს მომავალში ამ დისციპლინათა მასწავლებლებიც კი აღარ გვეყოლება, არც სასკოლო და არც უმაღლეს დონეზე.